

THẾ GIỚI VUCA VÀ TẦM QUAN TRỌNG CỦA VIỆC TỰ HỌC Ở CÁC NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI

Nguyễn Cao Minh; Trần Đức Anh; Hoàng Mạnh Tuấn
Trường Sĩ quan Lục quân 2

Tóm tắt: Bài viết phân tích tác động của thế giới VUCA đến giáo dục quân sự và nhấn mạnh tầm quan trọng của tự học đối với học viên quân đội. Tự học giúp hình thành tư duy phản biện, năng lực thích ứng và học tập suốt đời. Trên cơ sở đánh giá thực trạng, bài viết đề xuất các giải pháp phát triển năng lực tự học như: đổi mới tư duy giáo dục, nâng cao năng lực giảng viên, ứng dụng công nghệ và xây dựng môi trường học tập tích cực.

Từ khóa: VUCA, tự học, học viên quân đội, giáo dục quân sự.

THE VUCA WORLD AND THE IMPORTANCE OF SELF-STUDY IN MILITARY ACADEMIES

Nguyen Cao Minh; Tran Duc Anh; Hoang Manh Tuan
Army Officer Training School No. 2

Abstract: This article analyzes the impact of the VUCA world on military education and emphasizes the importance of self-study for military cadets. Self-study plays a vital role in developing critical thinking, adaptability, and lifelong learning. Based on an assessment of the current situation, the article proposes solutions to enhance self-study competence, including renewing educational mindsets, improving instructors' capabilities, applying technology, and building a positive learning environment.

Keywords: VUCA, self-study, military cadets, military education.

Nhận bài: 18/04/2025

Phản biện: 12/05/2025

Duyệt đăng: 17/05/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Thế giới hiện nay đang chuyển động trong môi trường VUCA (biến động, bất định, phức tạp, mơ hồ) với nhiều biến động và thách thức. Trong lĩnh vực quân sự, điều này đòi hỏi cán bộ, sĩ quan không ngừng nâng cao năng lực tự học để thích ứng với tri thức và thực tiễn mới. Tự học trở thành yếu tố then chốt trong đào tạo sĩ quan hiện đại. Bài viết làm rõ vai trò của tự học trong bối cảnh VUCA, đồng thời đề xuất một số giải pháp phù hợp với đặc thù nhà trường quân đội.

2. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Cơ sở lý luận vai trò của thế giới VUCA và tầm quan trọng của tự học ở các Nhà trường quân đội

Bài viết phân tích bối cảnh thế giới VUCA (biến động, bất định, phức tạp, mơ hồ) và tác động sâu rộng đến giáo dục - đào tạo quân sự. Trong môi trường đó, năng lực tự học trở thành yêu cầu cốt lõi đối với học viên quân đội để thích ứng, làm chủ tri thức và nhiệm vụ. Tự học giúp hình thành tư duy phản biện, năng lực học suốt đời và khả năng xử lý tình huống phức tạp. Bài viết nêu thực trạng, nguyên nhân và những giải pháp cụ thể nhằm phát triển năng lực tự học trong các nhà trường quân đội. Giảng viên, môi trường học tập và công nghệ giáo dục được xem là các yếu tố then chốt thúc đẩy tự học.

Thế giới trong thế kỷ XXI đang vận hành trong

một môi trường toàn cầu hóa sâu rộng, với sự phát triển nhanh chóng của khoa học - công nghệ, kinh tế tri thức, mạng lưới kết nối số, đồng thời cũng phải đối diện với những biến động không ngừng của chính trị, an ninh, khí hậu và dịch bệnh toàn cầu. Chính trong bối cảnh đó, khái niệm VUCA - viết tắt của Volatility (biến động), Uncertainty (bất định), Complexity (phức tạp), và Ambiguity (mơ hồ) - đã trở thành một biểu trưng cho môi trường toàn cầu đầy thách thức và khó đoán định. Trong lĩnh vực quốc phòng - an ninh, tác động của thế giới VUCA càng trở nên rõ rệt. Chiến tranh hiện đại không chỉ diễn ra trên mặt trận vật lý mà mở rộng sang các không gian mới như không gian mạng, không gian vũ trụ, chiến tranh nhận thức. Các lực lượng vũ trang các quốc gia đang phải thích ứng với sự thay đổi nhanh chóng của kỹ thuật - công nghệ quân sự, học thuyết tác chiến, phương pháp huấn luyện và cơ cấu tổ chức.

Đối với Quân đội nhân dân Việt Nam, yêu cầu xây dựng lực lượng "cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, từng bước hiện đại", tiến tới hiện đại hóa toàn diện là một mục tiêu chiến lược. Trong đó, các nhà trường quân đội đóng vai trò đặc biệt quan trọng trong việc đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ - sĩ quan có bản lĩnh chính trị vững vàng, trình độ chuyên môn cao, có khả năng thích ứng nhanh với thực tiễn và có năng lực tự học, tự phát triển

trong suốt quá trình công tác. Để đạt được mục tiêu đó, năng lực tự học của học viên cần được xem là một trụ cột không thể thiếu trong toàn bộ quá trình giáo dục - đào tạo quân sự.

Tự học, hiểu một cách khái quát, là quá trình người học chủ động xác định mục tiêu, phương pháp, nội dung và tiến trình học tập phù hợp với khả năng, điều kiện và mục đích cá nhân. Đối với người học viên quân sự, tự học không chỉ đơn thuần là phương pháp học tập, mà còn là sự thể hiện của bản lĩnh, ý chí, tinh thần vượt khó và trách nhiệm với sứ mệnh rèn luyện trở thành người sĩ quan chính quy.

Trong thế giới VUCA, nơi mà tri thức thay đổi liên tục, kiến thức quân sự - kỹ thuật luôn được cập nhật, thì việc học tập một cách thụ động, lệ thuộc vào bài giảng của giảng viên hay giáo trình cố định sẽ nhanh chóng trở nên lạc hậu. Người học viên cần có khả năng chủ động tìm tòi, cập nhật thông tin, phân tích, tổng hợp, đánh giá và ứng dụng kiến thức vào thực tiễn quân sự. Tự học giúp họ rèn luyện năng lực tư duy phản biện, giải quyết vấn đề, ra quyết định trong điều kiện phức tạp và nhiều yếu tố không chắc chắn - điều vốn rất thường gặp trong môi trường quân đội hiện đại.

Tự học còn là điều kiện cần thiết để hình thành năng lực học tập suốt đời - một phẩm chất quan trọng đối với người sĩ quan khi bước vào thực tiễn đơn vị. Trong quá trình công tác, sĩ quan phải liên tục cập nhật các quy định, học thuyết, chiến thuật mới, đồng thời thích ứng với điều kiện tác chiến, công nghệ và mô hình tổ chức khác nhau. Nếu thiếu năng lực tự học, sĩ quan sẽ khó theo kịp yêu cầu nhiệm vụ, thậm chí có thể trở nên tụt hậu, bị động trước những biến chuyển không ngừng của môi trường an ninh.

Nhìn tổng thể, trong những năm gần đây, các nhà trường quân đội đã có nhiều nỗ lực trong việc phát triển năng lực tự học cho học viên. Nhiều mô hình dạy học tích cực đã được triển khai, trong đó có việc giao nhiệm vụ học tập cá nhân, học nhóm, nghiên cứu chuyên đề, xây dựng tiểu luận và thuyết trình độc lập. Một số nhà trường đã bắt đầu ứng dụng hệ thống quản lý học tập (LMS), học liệu số, thư viện điện tử, tạo điều kiện để học viên tiếp cận tri thức đa dạng, thuận tiện hơn trong việc tự học.

Tuy nhiên, bên cạnh những mặt tích cực, cũng còn tồn tại nhiều hạn chế cần khắc phục. Một bộ phận không nhỏ học viên còn tâm lý học thụ động, lệ thuộc vào giảng viên; chưa có kỹ năng tổ chức,

quản lý thời gian học tập hiệu quả; chưa biết khai thác triệt để các nguồn học liệu; chưa hình thành được thói quen học tập suốt đời. Một số học viên coi tự học là hình thức “làm thêm” sau giờ học chính khóa, chứ chưa coi là một phần tất yếu, chủ đạo trong quá trình phát triển bản thân. Về phía các nhà trường, công tác quản lý, kiểm tra, đánh giá kết quả tự học vẫn còn lỏng lẻo, chủ yếu dừng lại ở việc khuyến khích tinh thần, chưa có hệ thống công cụ cụ thể để đo lường hiệu quả tự học. Môi trường học tập tại một số đơn vị chưa thật sự khơi gợi được cảm hứng và động lực học tập nội sinh của học viên.

2.2. Giải pháp phát triển năng lực tự học - một trụ cột trong đào tạo sĩ quan ở các nhà trường quân đội

2.2.1. Đổi mới tư duy giáo dục trong nhà trường quân đội.

Đây là yêu cầu có tính nền tảng, quyết định chất lượng, hiệu quả của toàn bộ quá trình giáo dục - đào tạo. Cần mạnh dạn chuyển từ mô hình giáo dục truyền thống chủ yếu dựa trên việc truyền thụ kiến thức sang mô hình giáo dục hiện đại lấy việc phát triển phẩm chất và năng lực người học làm trung tâm. Trong đó, năng lực tự học, tự nghiên cứu, tự phát triển bản thân của học viên cần được xác định là yếu tố then chốt.

Đổi mới tư duy giáo dục đồng nghĩa với việc phải xem lại toàn bộ mục tiêu, nội dung, phương pháp và cách thức tổ chức hoạt động dạy học. Không chỉ dừng lại ở việc “thầy giảng - trò ghi”, mà phải hướng tới việc tạo ra môi trường học tập tích cực, kích thích người học chủ động tìm tòi, khám phá và sáng tạo. Mọi hoạt động giáo dục - đào tạo cần luôn đặt ra những câu hỏi cốt lõi: Học viên có học được cách học không? Có chủ động và tích cực trong việc chiếm lĩnh tri thức không? Có hình thành được năng lực học suốt đời để thích ứng với sự biến đổi không ngừng của môi trường an ninh, quân sự hiện đại không? Đó là thước đo phản ánh hiệu quả thực chất của đổi mới tư duy giáo dục trong các nhà trường quân đội hiện nay.

2.2.2. Nâng cao trình độ sư phạm và kỹ năng hướng dẫn tự học cho đội ngũ giảng viên.

Đây là yếu tố giữ vai trò quyết định trong việc hiện thực hóa mô hình giáo dục phát triển năng lực người học trong nhà trường quân đội. Giảng viên không chỉ là người truyền đạt kiến thức mà còn phải là người tổ chức, định hướng, khơi dậy động lực và hỗ trợ học viên trong quá trình tự học, tự rèn luyện. Vì vậy, việc nâng cao trình độ sư phạm,

đặc biệt là kỹ năng hướng dẫn học viên tự học, cần được coi là nhiệm vụ trọng tâm trong công tác xây dựng và phát triển đội ngũ giảng viên.

Nhà trường cần thường xuyên tổ chức các lớp tập huấn, bồi dưỡng chuyên môn, nghiệp vụ sư phạm với trọng tâm là các phương pháp giảng dạy tích cực, kỹ năng tổ chức hoạt động học tập theo định hướng phát triển năng lực và rèn luyện thói quen tự học. Các nội dung đào tạo cần bám sát thực tiễn giảng dạy, đồng thời chú trọng phát triển tư duy sư phạm đổi mới, sáng tạo trong đội ngũ nhà giáo.

Bên cạnh đó, cần khuyến khích giảng viên chủ động xây dựng ngân hàng tài nguyên học tập đa dạng, phong phú, có tính mở và được cập nhật thường xuyên, phục vụ cho nhu cầu học tập linh hoạt của học viên. Trong quá trình dạy học, giảng viên cần chú trọng hướng dẫn học viên cách tìm kiếm, khai thác và xử lý thông tin hiệu quả trên các nền tảng học liệu số, mạng tri thức quân sự và các cơ sở dữ liệu học thuật. Qua đó, từng bước hình thành ở học viên năng lực học tập độc lập, tư duy phản biện và khả năng thích ứng với môi trường tri thức liên tục biến đổi trong thời đại chuyên đổi số.

2.2.3. Xây dựng hệ thống công nghệ hỗ trợ học tập hiện đại.

Trong bối cảnh chuyên đổi số mạnh mẽ hiện nay, việc ứng dụng công nghệ vào quá trình dạy học và tự học không còn là xu hướng mà đã trở thành yêu cầu cấp thiết đối với các nhà trường quân đội. Hệ thống công nghệ hỗ trợ học tập cần được đầu tư phát triển đồng bộ, hiện đại, bảo đảm tính liên thông, linh hoạt và dễ tiếp cận đối với cả giảng viên và học viên, góp phần nâng cao chất lượng, hiệu quả đào tạo, đặc biệt là năng lực tự học của học viên.

Trước hết, nhà trường cần ưu tiên phát triển và hoàn thiện hệ thống quản lý học tập (LMS) có tính mở, tích hợp nhiều chức năng hỗ trợ học viên trong việc truy cập tài liệu, thực hiện nhiệm vụ học tập, tương tác với giảng viên và bạn học, cũng như đánh giá kết quả học tập một cách liên tục. Song song với đó là xây dựng nền tảng học liệu số phong phú, cập nhật, dễ tìm kiếm, được phân loại khoa học theo từng nội dung, chủ đề, học phần, phục vụ nhu cầu học tập cá nhân hóa.

Đồng thời, cần từng bước đưa các ứng dụng trí tuệ nhân tạo (AI) vào hoạt động tư vấn học tập, phân tích dữ liệu học tập để cá thể hóa quá trình học của từng học viên; tổ chức các hình thức thi,

kiểm tra đánh giá trực tuyến một cách linh hoạt, bảo đảm khách quan, chính xác; và cung cấp phản hồi kết quả học tập theo thời gian thực để giúp người học kịp thời điều chỉnh chiến lược học tập. Với hệ thống công nghệ hỗ trợ hiện đại, học viên sẽ có điều kiện học mọi lúc, mọi nơi, chủ động lựa chọn tiến độ, phương pháp học phù hợp, từ đó nâng cao tính tự chủ, sáng tạo và hiệu quả trong quá trình lĩnh hội tri thức.

2.2.4. *Huấn luyện kỹ năng tự học cho học viên ngay từ năm thứ nhất.* Đây là bước khởi đầu có ý nghĩa quyết định trong việc hình thành thói quen và năng lực tự học bền vững cho học viên trong suốt quá trình đào tạo và cả sau này khi ra công tác. Nếu không được trang bị phương pháp và kỹ năng tự học từ sớm, học viên sẽ dễ rơi vào trạng thái học tập thụ động, thiếu định hướng, ảnh hưởng đến kết quả học tập cũng như khả năng phát triển cá nhân lâu dài.

Việc huấn luyện kỹ năng tự học cần được tổ chức bài bản, có hệ thống, gắn với đặc thù đào tạo quân sự và yêu cầu phát triển năng lực toàn diện cho người học. Các nội dung huấn luyện cần chú trọng bao gồm: phương pháp đọc sách có chọn lọc và ghi nhớ hiệu quả; kỹ năng ghi chép khoa học để hệ thống hóa tri thức; kỹ năng quản lý thời gian hợp lý và lập kế hoạch học tập cá nhân dài hạn và ngắn hạn. Bên cạnh đó, cần hướng dẫn học viên phương pháp phân tích, tư duy phản biện, giải quyết vấn đề độc lập; kỹ năng tìm kiếm, chọn lọc và xử lý thông tin từ các nguồn tài nguyên số; kỹ năng phối hợp học tập nhóm hiệu quả, cũng như phương pháp học tập độc lập, phù hợp với từng cá nhân. Việc lồng ghép các nội dung này vào các học phần đại cương, các chương trình định hướng tân học viên hoặc thông qua các hoạt động huấn luyện ngoại khóa sẽ góp phần quan trọng trong việc xây dựng nền tảng kỹ năng học tập chủ động, tự lực cho học viên ngay từ những bước đầu tiên trong môi trường nhà trường quân đội.

2.2.5. *Xây dựng môi trường văn hóa học tập tích cực trong toàn trường.* Môi trường học tập có tác động mạnh mẽ đến động lực, cảm hứng và thái độ học tập của học viên. Một môi trường học tập tích cực không chỉ được thể hiện ở điều kiện vật chất, trang thiết bị mà còn ở chính tinh thần hiếu học, không khí thi đua, sự lan tỏa cảm hứng học tập trong tập thể. Do đó, nhà trường cần chú trọng xây dựng văn hóa học tập như một giá trị cốt lõi, định hướng cho mọi hoạt động dạy và học.

Để làm được điều đó, cần phát động và duy trì

thường xuyên các phong trào thi đua học tập sôi nổi, thiết thực, gắn với từng học kỳ, từng môn học, từng đợt huấn luyện. Đồng thời, tổ chức các diễn đàn, tọa đàm chia sẻ kinh nghiệm học tập hiệu quả giữa giảng viên và học viên, giữa các khóa học với nhau; tôn vinh kịp thời các tấm gương học viên tiêu biểu có phương pháp tự học sáng tạo, đạt thành tích xuất sắc trong học tập và nghiên cứu. Bên cạnh đó, cần mở rộng tổ chức các cuộc thi học thuật, các hội nghị khoa học học viên, các câu lạc bộ học tập chuyên đề nhằm tạo sân chơi trí tuệ, phát huy tính chủ động và sáng tạo trong học viên. Qua đó, góp phần hình thành môi trường học đường tích cực, nơi mỗi học viên đều có ý thức vươn lên trong học tập, không ngừng hoàn thiện bản thân, đáp ứng tốt yêu cầu đào tạo người sĩ quan toàn diện trong tình hình mới.

III. KẾT LUẬN

Thế giới VUCA đang đặt ra cho giáo dục - đào tạo quân sự những yêu cầu mới, thách thức mới nhưng cũng mở ra những cơ hội lớn. Trong bối cảnh đó, việc phát triển năng lực tự học cho học viên không còn là một lựa chọn mà là một đòi hỏi tất yếu để xây dựng người sĩ quan hiện đại, có đủ phẩm chất, trí tuệ, năng lực đáp ứng nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới. Tự học không chỉ là phương pháp, mà là năng lực, là đạo đức học tập, là biểu hiện của bản lĩnh người quân nhân cách mạng. Mỗi nhà trường, mỗi giảng viên và mỗi học viên cần cùng nhau hành động để biến tinh thần tự học thành một giá trị cốt lõi trong toàn bộ hệ thống giáo dục quân đội. Tự học - đó chính là vũ khí mềm để người sĩ quan tương lai sẵn sàng bước vào mọi chiến trường tri thức và thực tiễn, làm chủ tương lai, làm chủ vũ khí, và làm chủ vận mệnh của chính mình.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Thị Minh Hương (2020). *Thế giới VUCA và những tác động đến giáo dục đại học trong bối cảnh toàn cầu hóa*. Tạp chí Giáo dục Đại học, 38(2), 25-35.
2. Nguyễn Thị Minh Hương (2020). *Thế giới VUCA và những tác động đến giáo dục đại học trong bối cảnh toàn cầu hóa*. Tạp chí Giáo dục Đại học, 38(2), 25-35.
3. Trần Thị Mai (2019). *Giáo dục trong môi trường VUCA: Cơ hội và thách thức đối với các trường đại học Việt Nam*. Tạp chí Quản lý Giáo dục, 24(1), 13-20.
4. Trần Thị Mai (2019). *Giáo dục trong môi trường VUCA: Cơ hội và thách thức đối với các trường đại học Việt Nam*. Tạp chí Quản lý Giáo dục, 24(1), 13-20.